

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria B

Warszawa, dnia 28 kwietnia 2017 r.

Pozycja 76

POSTANOWIENIE

z dnia 24 marca 2017 r.

Sygn. akt Ts 186/16

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Leon Kieres,

po wstępnym rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym skargi konstytucyjnej Sp. z o.o. w sprawie zgodności:

art. 394 § 1 pkt 6 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2016 r. poz. 1822, ze zm.) z art. 2, art. 45 ust. 1 w zw. z art. 31 ust. 3 oraz art. 78 w zw. z art. 176 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,

p o s t a n a w i a:

odmówić nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej.

UZASADNIENIE

W skardze konstytucyjnej wniesionej do Trybunału Konstytucyjnego 6 września 2016 r. (data nadania) Sp. z o.o. (dalej: skarżąca) zakwestionowała zgodność art. 394 § 1 pkt 6 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2016 r. poz. 1822, ze zm.; dalej: k.p.c.) w zakresie, w jakim wyłącza dopuszczalność zaskarżenia w drodze zażalenia postanowienia sądu o podjęciu zawieszonego postępowania cywilnego pomimo braku podstaw do jego podjęcia, z art. 2, art. 45 ust. 1 w zw. z art. 31 ust. 3 oraz art. 78 w zw. z art. 176 ust. 1 Konstytucji.

Skarga konstytucyjna została złożona w związku z następującą sprawą. M.G. wystąpił przeciwko skarżącej do Sądu Rejonowego w C. z powództwem o zapłatę wynagrodzenia. W postanowieniu z lipca 2015 r. sąd ten, działając w oparciu o art. 177 § 1 pkt 1 k.p.c., zawiesił postępowanie do czasu rozstrzygnięcia przez Trybunał Konstytucyjny wniosku Związku Pracodawców „Transport i Logistyka Polska” o stwierdzenie niezgodności z Konstytucją przepisów prawa będących materialnoprawną podstawą żądania powoda (sygn. akt K 11/15). W postanowieniu z 5 lutego 2016 r. Sąd Rejonowy w C. podjął zawieszone postępowanie z urzędu.

Skarżąca wywiodła od tego postanowienia zażalenie, które w postanowieniu z marca 2016 r. zostało przez sąd pierwszej instancji odrzucone.

Następnie, w postanowieniu z czerwca 2016 r., Sąd Okręgowy w B. oddalił zażalenie skarżącej na postanowienie Sądu Rejonowego w C. z marca 2016 r. Sąd uznał, że ustawodawca nie przewidział możliwości zaskarżenia zażaleniem postanowień o podjęciu zawieszonego postępowania. Ponadto sąd stwierdził, że postanowienie z lipca 2015 r. było wadliwe,

gdyż w tej sprawie nie było podstaw do zawieszenia postępowania w oparciu o art. 177 § 1 pkt 1 k.p.c. W konsekwencji, w ocenie sądu okręgowego, sąd pierwszej instancji prawidłowo orzekł o podjęciu tego postępowania.

Skarżąca uważa, że zaskarżony przepis narusza jej prawo do sądu wynikające z klauzuli demokratycznego państwa prawnego, a także prawo do zaskarżania orzeczeń wydanych w pierwszej instancji, gdyż uniemożliwia wszczęcie kontroli instancyjnej orzeczenia o podjęciu zawieszonego postępowania, mimo nieziszczenia się przesłanek do takiego podjęcia, określonych w art. 180 § 1 k.p.c.

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

Na podstawie art. 9 ust. 1 ustawy z dnia 13 grudnia 2016 r. – Przepisy wprowadzające ustawę o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym oraz ustawę o statusie sędziów Trybunału Konstytucyjnego (Dz. U. poz. 2074) do postępowań przed Trybunałem wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia w życie ustawy o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym stosuje się przepisy tej ustawy. Skoro postępowanie zainicjowane analizowaną skargą nie zostało zakończone do 3 stycznia 2017 r., tzn. dnia wejścia w życie ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. poz. 2072; dalej: ustawa o TK), to zarówno wstępne, jak i merytoryczne rozpoznanie tej skargi określają przepisy ustawy o TK.

Skarga konstytucyjna jest szczególnym środkiem ochrony wolności lub praw. Musi ona spełniać przesłanki jej dopuszczalności, które zostały określone w art. 79 ust. 1 Konstytucji, a doprecyzowane w ustawie o TK. Zgodnie z tymi regulacjami skarga powinna spełniać wymogi określone dla pisma procesowego, a nadto zawierać: dokładne określenie ustawy lub innego aktu normatywnego, na podstawie którego sąd lub organ administracji publicznej orzekły ostatecznie o wolnościach lub prawach albo o obowiązkach określonych w Konstytucji i wobec którego skarżący domaga się stwierdzenia niezgodności z Konstytucją; wskazanie, jakie konstytucyjne wolności lub prawa i w jaki sposób – zdaniem skarżącego – zostały naruszone, a także uzasadnienie wraz z dokładnym opisem stanu faktycznego. Zarzuty sformułowane w skardze muszą uprawdopodobniać niekonstytucyjność kwestionowanej regulacji, co oznacza konieczność wywiedzenia z zaskarżonych przepisów określonej normy, wskazanie właściwych wzorców konstytucyjnych wyrażających prawa podmiotowe przysługujące osobom fizycznym bądź prawnym i – przez porównanie treści wynikających z obu regulacji – wykazanie ich wzajemnej niezgodności. Innymi słowy, obowiązkiem skarżącego jest nie tylko wskazanie określonego rodzaju naruszonego prawa lub wolności, ale również sformułowanie argumentów, które mogłyby uprawdopodobnić postawiony zarzut niekonstytucyjności kwestionowanych przepisów.

Zdaniem Trybunału Konstytucyjnego rozpatrywana skarga konstytucyjna nie spełnia powyższych wymagań.

Skarżąca kwestionuje konstytucyjność art. 394 § 1 pkt 6 k.p.c., zgodnie z którym zażalenie do sądu drugiej instancji przysługuje na postanowienia sądu pierwszej instancji kończące postępowanie w sprawie, a ponadto na postanowienia sądu pierwszej instancji i zarządzenia przewodniczącego, których przedmiotem jest zawieszenie postępowania i odmowa podjęcia zawieszonego postępowania. W jej przekonaniu przepis ten w sposób sprzeczny z art. 2, art. 45 ust. 1 w zw. z art. 31 ust. 3 oraz art. 78 w zw. z art. 176 ust. 1 Konstytucji nie przewiduje możliwości wniesienia zażalenia na postanowienie sądu pierwszej instancji o podjęciu zawieszonego postępowania. Skarżąca uważa, że z powodu treści tego przepisu zostało naruszone jej prawo do sądu, zwłaszcza w aspekcie sprawiedliwości proceduralnej, ponieważ nie mogła podjąć obrony swoich praw w postępowaniu zażaleniowym i wykazać, że nie zaistniały podstawy do podjęcia zawieszonego postępowania (nie ustała przyczyna zawieszenia). Jej

zdaniem ograniczenie możliwości wnoszenia zażaleń tylko do postanowień o zawieszeniu postępowania i odmowie jego podjęcia narusza zasadę proporcjonalności i nie stanowi realizacji jakiegokolwiek wartości konstytucyjnej ważniejszej od prawa do sądu. W konsekwencji przepis ten narusza także prawo do zaskarżania decyzji i orzeczeń wydanych w pierwszej instancji oraz zasadę dwuinstancyjności postępowania sądowego.

Jak wynika z utrwalonego orzecznictwa Trybunału, zasada dwuinstancyjności postępowania sądowego stanowi jeden z istotnych elementów wyznaczających treść prawa do sądu, gwarantowanego w art. 45 ust. 1 Konstytucji. Konstytucyjna zasada dwuinstancyjności postępowania sądowego zakłada w szczególności: 1) dostęp do sądu drugiej instancji, a co za tym idzie – przyznanie stronom odpowiednich środków zaskarżenia; 2) powierzenie rozpoznania sprawy w drugiej instancji – co do zasady – sądowi wyższego szczebla, a w konsekwencji nadanie środkowi zaskarżenia charakteru dewolutywnego; 3) odpowiednie ukształtowanie procedury przed sądem drugiej instancji, tak aby sąd ten mógł wszechstronnie zbadać rozpoznawaną sprawę i wydać rozstrzygnięcie merytoryczne.

Zgodnie z art. 45 ust. 1 Konstytucji zakres przedmiotowy prawa do dwuinstancyjnego postępowania sądowego został wyznaczony przez konstytucyjne pojęcie sprawy. Zasada dwuinstancyjności ma zastosowanie w tym wypadku, gdy sąd pierwszej instancji rozpatruje sprawę w rozumieniu Konstytucji. W wyroku z 27 maja 2008 r., (SK 57/06, OTK ZU nr 4/A/2008, poz. 63) Trybunał Konstytucyjny uznał, że konstytucyjna treść normatywna pojęcia prawnego „rozpatrzenie sprawy”, zamieszczonego w art. 45 ust. 1 Konstytucji, obejmuje rozstrzyganie o prawach lub obowiązkach jakiegoś podmiotu na podstawie norm prawnych wynikających z obowiązujących przepisów prawnych. Istotą „rozpatrzenia sprawy” jest prawna kwalifikacja konkretnego stanu faktycznego, zawarta w wydanej normie konkretnej i indywidualnej, skierowanej do określonego podmiotu, z której to normy wynikają określone skutki prawne, tzn. konkretne uprawnienia lub obowiązki. Przyjęcie takich założeń prowadzi do wniosku, że „sprawa” w ujęciu art. 45 ust. 1 Konstytucji to określone zadanie sądu, polegające na prawnej kwalifikacji konkretnego stanu faktycznego, służącej rozstrzygnięciu o prawach lub obowiązkach określonego podmiotu (adresata).

Z powyższych rozważań wynika, że połączenie art. 45 ust. 1 Konstytucji z zasadą dwuinstancyjności postępowania sądowego nie ma charakteru bezwzględneho. Nie każde orzeczenie wydane w sądowym postępowaniu cywilnym musi wiązać się z wymogiem zapewnienia dwuinstancyjności postępowania. W jego trakcie rozstrzygane są bowiem kwestie służebne w stosunku do postępowania w sprawie głównej. Zasada dwuinstancyjności nie wymaga, aby w każdej kwestii wypadkowej, niemającej charakteru odrębnej sprawy w rozumieniu Konstytucji, przysługiwał środek zaskarżenia do sądu wyższego instancyjnie. Obejmuje ona kwestie rozstrzygane incydentalnie tylko wtedy, gdy dotyczą praw lub obowiązków danego podmiotu (por. wyroki TK z: 3 lipca 2002 r., SK 31/01, OTK ZU nr 4/A/2002, poz. 49; 27 marca 2007 r., SK 3/05, OTK ZU nr 3/A/2007, poz. 32; 31 marca 2009 r., SK 19/08, OTK ZU nr 3/A/2009, poz. 29; 27 maja 2008 r., SK 57/06, OTK ZU nr 4/A/2008, poz. 63).

W ocenie Trybunału skarżąca nie wykazała, by w przypadku postanowienia o podjęciu zawieszonego postępowania sąd rozpatrywał sprawę w rozumieniu art. 45 ust. 1 Konstytucji. Takie orzeczenie bez wątpienia ma charakter służebny wobec postępowania głównego, wpływa jedynie na jego przebieg. Nie nakłada natomiast żadnych obowiązków ani nie przyznaje uprawnień stronom postępowania cywilnego. W ocenie Trybunału skarżąca nie wykazała, by sąd, wydając postanowienie z dnia 16 marca 2016 r. dokonał władczej ingerencji w jej prawa podmiotowe podlegające ochronie w postępowaniu sądowym według standardów określonych w art. 45 ust. 1 i art. 176 ust. 1 Konstytucji.

Trybunał w swoich orzeczeniach prezentował również stanowisko, zgodnie z którym ustanowienie środków zaskarżenia w niektórych kwestiach wypadkowych, niemających cha-

rakteru odrębnej sprawy w rozumieniu Konstytucji, może być niezbędne także z uwagi na ogólny wymóg ukształtowania procedury sądowej zgodnie z zasadami sprawiedliwości proceduralnej (np. wyrok TK z 31 marca 2009 r., SK 19/08).

W ocenie Trybunału skarżąca nie wykazała jednak, by taka konieczność występowała w przypadku postanowień o podjęciu zawieszonego postępowania. Jak stwierdził Trybunał Konstytucyjny w wyroku z 16 listopada 1999 r. (SK 11/99, OTK ZU nr 7/1999, poz. 158), „konstytucyjna kwalifikacja konkretnych środków zaskarżenia pozostawionych przez prawodawcę do dyspozycji strony uwzględniać musi całokształt unormowań determinujących przebieg danego postępowania”. W ocenie Trybunału w argumentacji analizowanej skargi konstytucyjnej w sposób nieuzasadniony pominięto pełny kontekst normatywny, w jakim usytuowany jest kwestionowany przepis. Analizując problem respektowania przez ustawodawcę konstytucyjnych praw i zakazów, nie można bowiem oceniać kwestionowanej regulacji bez uwzględnienia treści przepisów normujących postępowanie główne, prowadzące do rozstrzygnięcia sprawy cywilnej.

Zasadniczy argument skargi opiera się na tezie o wyłączeniu jakiejkolwiek kontroli rozstrzygnięć podejmowanych przez sąd cywilny w przedmiocie podjęcia zawieszonego postępowania. Tymczasem z art. 380 k.p.c. wynika, że „sąd drugiej instancji, na wniosek strony, rozpoznaje również te postanowienia sądu pierwszej instancji, które nie podlegały zaskarżeniu w drodze zażalenia, a miały wpływ na rozstrzygnięcie sprawy”. Bez wątpienia przepis ten daje stronom postępowania cywilnego możliwość kwestionowania postanowień o podjęciu zawieszonego postępowania: nie są one bowiem orzeczeniami kończącymi postępowanie w sprawie, nie są zaskarżalne na podstawie art. 394 § 1 k.p.c. ani na podstawie przepisów szczególnych. Zdaniem Trybunału opisana gwarancja procesowa nie wskazuje na istnienie ryzyka nierzetelnego ukształtowania procedury w analizowanym zakresie.

Na marginesie Trybunał stwierdza, że nie można pominąć w sprawie skarżącej także tej okoliczności, iż w postanowieniu z czerwca 2016 r. Sąd Okręgowy w B., dokonując kontroli postanowienia o odrzuceniu zażalenia skarżącej na postanowienie Sądu Rejonowego w C. z marca 2016 r., odniósł się również do sformułowanego w zażaleniu zarzutu naruszenia przez sąd pierwszej instancji art. 180 § 1 pkt 4 k.p.c. w wyniku bezpodstawnego podjęcia postępowania. Sąd Okręgowy wyjaśnił, że – w jego ocenie – postanowienie o zawieszeniu postępowania zostało wydane w sprawie skarżącej z naruszeniem art. 177 § 1 pkt 1 k.p.c., bowiem przepis ten nie mógł stanowić podstawy do zawieszenia postępowania cywilnego z powodu postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym. Następnie sąd w oparciu o stosowne orzecznictwo Sądu Najwyższego wskazał, że w wypadku zawieszenia postępowania mimo braku podstawy do jego zawieszenia sąd w każdym czasie z urzędu postanowi podjąć postępowanie. Na tej podstawie Sąd Okręgowy uznał, że „Sąd Rejonowy w C. słusznie zatem orzekł o podjęciu zawieszonego postępowania, mając na uwadze jego niedopuszczalność na podstawie wskazanej normy prawnej w zaistniałych w sprawie okolicznościach”. Sąd ten w istocie dokonał więc kontroli instancyjnej postanowienia o podjęciu zawieszonego postępowania.

W tym stanie rzeczy Trybunał Konstytucyjny postanowił jak w sentencji.

POUCZENIE

Na podstawie art. 61 ust. 5 ustawy o TK skarżącej przysługuje prawo wniesienia zażalenia na powyższe postanowienie w terminie 7 dni od daty doręczenia tego postanowienia.